

NYT FOREDRAG PÅ PROGRAMMET FRA EFTERÅRET 2021:

Mod krigens slutning... på Djursland

Våben fra luften, beslaglæggelser, tysk frygt for allieret invasion på Djursland, de hvide busser m. v.

Foredrag ved Vilfred Friborg Hansen

Våben fra himlen: Efter det tyske nederlag ved Stalingrad i februar 1943 begyndte det at stå klart, at Tyskland kunne tabe krigen. Dermed gav modstand mening, og i løbet af efteråret 1943 begyndte våben fra de allierede at dale ned fra himlen, ikke mindst over Djursland, hvor der dannedes rigtig mange våbenmodtagegrupper. Der blev modtaget våben ved Langesø, i Mols Bjerge, i Rosenholmskovene og mange andre steder. Herfra fordeltes våbnene til modstandsbevægelsen i hele Danmark. De mest aktive våbenmodtagegrupper på det sydlige Djursland var i Hornslet, Grønfeld, Tirstrup og Ebeltoft.

Afsløring af mindesten for våbenmodtagelserne ved Agri Baunehøj 7. marts 2020. Foto VFH.

Beslaglæggelser: Som krigen udviklede sig, måtte tyskerne forberede sig på en invasion vestfra. Derfor opbyggedes Atlantvolden, også ved den danske vestkyst. I tilfælde af en invasion havde tyskerne brug for flyvepladser i baglandet, derfor blev der anlagt flyvepladser i Tirstrup, Vandel, Skrydstrup og Beldringe.

Opførelsen af flyvepladserne betød beslaglæggelser af hundreder af danske gårde, huse og arealer. Og tilsvarende indgreb i hundreder af familieskæbner. På Djursland gik det især ud over familier i og omkring Stabrand, der blev brutalt jaget fra hus og hjem. Vi skal høre om beslaglæggelserne og de familieskæbner, der fulgte i kølvandet på dem.

Allieret invasion på Djursland? Efter invasionen i Normandiet i juni 1944 forberedte tyskerne sig endnu mere på en invasion i Danmark, men nu også på østkysten, herunder Djursland. Store kanonstillinger blev opbygget ved Djurslands kyster, bl. a. ved Sletterhage. For at kunne opfange en fjende i anden forsvarsrække efter en invasion blev der gravet enorme tankspærringer i en linje fra Randers Fjord over Mørke til Kalø Vig. Tyskerne forberedte sig med andre ord på Djursland som krigsskueplads – Rønne, der lå lige foran den store tankspærring, ville ende som en ruinhob, hvis scenariet blev til virkelighed. Det blev det så ikke... Rønne står endnu, men hvad nu hvis...

Tyske flygtninge på Djursland: Efter nytår 1945 satte en massiv sovjetisk offensiv ind i Østeuropa. For at undgå at havne bag de sovjetiske linjer flygtede den tyske befolkning i Østpreussen og de andre østlige dele af Tyskland, og fra februar 1945 strømmede de ind i det besatte Danmark, oftest pr. skib over Østersøen. Tyskerne beslaglagde skoler, forsamlingshuse, missionshuse, kroer o. lign. for at huse flygtningene, også på Djursland. Her. På blev flygtningene i løbet af sommeren 1945 samlet i en stor flygtningelejr på den tidligere tyske flyveplads i Tirstrup og en mindre i Hevringlejren. Her blev de spærret inde bag pigtråd, og det var strengt forbudt at have kontakt med dem. Lejrene på Djursland blev tømt i løbet af 1947, men de sidste tyske flygtninge forlod først Danmark i februar 1949. Et hidtil overset kapitel i den tyske besættelse og dens eftervirkninger i Danmark – og på Djursland.

De hvide busser: Fra dansk, norsk og svensk side forberedte man sig på krigsslutspillet på en helt speciel måde: man satte en redningsaktion i gang for at redde flest muligt af de nordiske fanger ud af KZ-lejrene før det endelige tyske sammenbrud, der måtte forudses at overlade fangerne til en uvis, men sikkert barsk skæbne. Aktionen med de hvide busser blev iværksat og blev en stor succes. 6000 danske og norske og i alt 20.000 fanger reddedes ud af KZ-helvedet i krigens sidste måneder. Der var busser og chauffører fra både Laurits Jørgensen i Rønne og Ove Fris i Hornslet med i aktionen. Nogle af dem har fortalt om deres oplevelser, som vi skal høre om i foredraget.

Foredraget fokuserer på krigens sidste halvandet år på Djursland, hvor det tyske nederlag tegnede sig i horisonten, men hvor det bestemt ikke var en selvfølge, at befrielsen ville foregå uden blodsudgydelser. Eller om befrielse ville blive englænderne og amerikanerne – eller russerne.

Vilfred Friborg Hansen oktober 2020.